

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
ДУ НДІ соціально-трудова відносин
Міністерства праці та соціальної політики України
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганський обласний центр дитячо-юнацького туризму та краєзнавства
Слобожанський осередок Наукового товариства ім. Т. Шевченка
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання
Всеукраїнського товариства „Просвіта” імені Тараса Шевченка
Газета „Краєзнавство. Географія. Туризм”

НАУКОВІ ПОШУКИ ГЕОГРАФІЧНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: вчора, сьогодні, завтра

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу
Українського Географічного товариства*

*26 – 28 жовтня 2009 року,
м. Луганськ*

Луганськ
ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка»
2009

УДК 911(063)

ББК 26.8

Н34

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

Н34 **Наукові пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, завтра:** матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганського відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ) / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи досліджень з усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Окремі матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплін у загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)

ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

© ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009

УДК 911(063)
ББК 26.8
НЗ4

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
доктор геогр. наук С. І. Ішук,
доктор геогр. наук К. В. Мезенцев,
доктор геогр. наук В. В. Стецюк,
доктор геогр. наук О. Г. Топчієв,
кандидат геол.-мін. наук М. І. Удовиченко,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов

НЗ4 **Наукові** пошуки географічної громадськості: вчора, сьогодні, зав матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 50-річчю заснування Луганськ відділу Українського Географічного товариства (26 – 28 жовтня 2009 року, м. Луганськ). Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. 213 с.

У збірнику наукових праць представлено результати й визначено перспективи дослідже усіх напрямів сучасної географії – природничого, суспільствознавчого, екологічного. Ок матеріали висвітлюють актуальні проблеми методики викладання географічних дисциплі загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

УДК 911(063)
ББК 26.8

*Рекомендовано до друку науковою комісією
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 1 від 15 вересня 2009 р.)*

ЗМІСТ

І. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ

<i>Шищенко П.Г.</i> НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ ЛУГАНСЬКИХ ГЕОГРАФІВ У СВІТЛІ ЮВІЛЕЙНОЇ ДАТИ	3
<i>Жадан В.І., Кисельова О.О.</i> СТОРІНКИ ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	4
<i>Доценко А.І.</i> МІСТА РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ ТА ЇХ РОЛЬ У РЕФОРМУВАННІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	8
<i>Ішук С.І., Гладкий О.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ КЛАСИФІКАЦІЇ І ТИПОЛОГІЇ ПРОМИСЛОВИХ АГЛОМЕРАЦІЙ	11
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р., Зубрицький Ю.</i> ГЕОМОРФОЛОГІЧНЕ КАРТОГРАФУВАННЯ ПРИ ВИРІШЕННІ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАВДАНЬ	13
<i>Мезенцева Н.І., Мезенцев К.В.</i> ГЕНДЕРНІ СПІВВІДНОШЕННЯ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ В УКРАЇНІ	16
<i>Олійник Я.Б., Мельник К.Ю.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ	18
<i>Стецюк В.В.</i> ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРИРОДНІ ТА ЕТНОКУЛЬТУРНІ ФЕНОМЕНИ УКРАЇНИ	21
<i>Топчієв О.Г., Яворська В.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПОСТУЛАТИ НОВОГО АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ УКРАЇНИ	29

ІІ. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

<i>Бабич О.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЛІСОПАРКІВ М. ЛЬВОВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ОПТИМІЗАЦІЇ	33
<i>Белоусова Н.В.</i> СТРУКТУРНА ЗМІННІСТЬ ГЕОСИСТЕМ ПІД ВПЛИВОМ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	35
<i>Брусак В.П.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГЕОГРАФІЗАЦІЇ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ	38
<i>Воровка В.П.</i> ЛАНДШАФТНИЙ АНАЛІЗ СТРУКТУРИ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ	40
<i>Гришко С.В.</i> СТАРОБЕРДЯНСЬКЕ ЛІСНИЦТВО ЯК ЛІСОКУЛЬТУРНИЙ ЛАНДШАФТ У СТЕПУ	43
<i>Дарницький В.Б., Ищенко М.А.</i> О СОПРЯЖЕНИИ ВОДНЫХ ЦИКЛОВ НАД КОНТИНЕНТАМИ И В ОКЕАНЕ НА ПРИМЕРЕ СЕВЕРО-ЗАПАДНОЙ ЧАСТИ ТИХОГО ОКЕАНА	45
<i>Дернов В.С., Удовиченко Н.И.</i> НОВЫЕ НАХОДКИ КАМЕННОУГОЛЬНЫХ АММОНОИДЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ	49
<i>Дмитриченко Т.М.</i> ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ РЕЛЬЄФУ ІЗЯСЛАВСЬКОГО КРАЮ (півночі пограничної зони Придніпровської та Подільської височин)	53
<i>Зав'ялова Т.В.</i> ПРИРОДНІ УМОВИ БАСЕЙНУ Р. МОЛОЧНОЇ ЯК ПОКАЗНИКИ ФОРМУВАННЯ ЛІХЕНОФЛОРИ	56
<i>Іванова В.М., Кірнік А.А.</i> ВПЛИВ СУЧАСНИХ ГЕОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я	58
<i>Исаева Р.Я.</i> ЛЕКАРСТВЕННЫЕ РАСТЕНИЯ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ, ИХ ЭКОЛОГИЯ И ОХРАНА	60
<i>Кисельова О.О.</i> ЛІМІТУЮЧІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ЯРУЖНОЇ ЕРОЗІЇ В ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	61
<i>Кокус В.В.</i> НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ПРИ ВУАН ТА ЇХ ВНЕСОК У ВИВЧЕННЯ ПРИРОДИ УКРАЇНИ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	63
<i>Кравчук Я.С., Кобзак Р.</i> ОСОБЛИВОСТІ ГЕОМОРФОЛОГІЧНОГО КАРТОГРАФУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ	66
<i>Куделіна С.Б.</i> "ГАРЯЧІ ТОЧКИ" ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ЯК ОБ'ЄКТИ ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ	67
<i>Лаврик О.Д.</i> ПРИНЦИПИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ РІЧИЩ І ЗАПЛАВ	72
<i>Мельничук М.М., Ковальчук С.І., Десятник В.В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В РЕКРЕАЦІЇ	75
<i>Непша О.В.</i> ДО ІСТОРІЇ ФОРМУВАННЯ КІС ПІВНІЧНОГО УЗБЕРЕЖЖЯ АЗОВСЬКОГО МОРЯ	78

<i>Парилоська Г.</i> ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ СЬОГОДЕННЯ ШЛЯХОМ РЕАЛІЗАЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ПРОЕКТІВ	82
<i>Рунців О.І.</i> ПРИРОДНІ ТУРИСТИЧНІ РЕСУРСИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ	84
<i>Стецишин М.М., Донець І.А.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АГРОМЕЛІОРАТИВНИХ ЛАНДШАФТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ	86
<i>Ткаченко Т.І.</i> ДО СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ	88
<i>Холковська Т.Ю.</i> ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛЬСЬКИХ ВЧЕНИХ НА ТЕРЕНАХ ПОДІЛЛЯ	89
<i>Юровчик В.Г.</i> ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	91

ІІІ. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ СТУДІЇ

<i>Альтгайм Л.Б.</i> ДЕМОГРАФІЧНИЙ ВПЛИВ ЦЕНТРУ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ СИСТЕМИ РОЗСЕЛЕННЯ НА ЦЕНТРИ РАЙОННИХ ЛОКАЛЬНИХ ПІДСИТЕМ	95
<i>Андерсон В.М., Белова О.Л.</i> ПАТТЕРН-АНАЛІЗ ЯКІСНИХ ПРОСТОРОВИХ ДАНИХ В СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ	99
<i>Афоніна О.О.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРАЦЕРЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОЛІСЬКОГО РЕГІОНУ	100
<i>Барановський М.О.</i> ПРОГНОЗУВАННЯ ДИНАМІКИ ДЕПРЕСИВНОСТІ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ (НА ПРИКЛАДІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	103
<i>Гаврюшенко Г.В.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	105
<i>Гасвська Н.С., Мельник І.Г.</i> ВНУТРІШНЬОРЕГІОНАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ РЕГІОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗА ФАКТОРАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ПОШИРЕННЯ БІДНОСТІ	108
<i>Горб К.М.</i> ПРОБЛЕМИ МИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ	111
<i>Дворська Л.А.</i> СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	113
<i>Кандауров В.В.</i> ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ПОДІЛУ НА РАЙОННОМУ РІВНІ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНО-СХІДНИХ РАЙОНІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	116
<i>Кисельов Ю.О.</i> ЧИННИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО ГЕОПРОСТОРУ ПІВДЕННО-СХІДНОЇ УКРАЇНИ	117
<i>Коваленко В.П., Єфименко В.І.</i> РЕГІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЛОЧИННОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	118
<i>Козловець А.В., Сегіда К.Ю.</i> ДО ПИТАННЯ ТИПОЛОГІЇ СІМЕЙ	120
<i>Копер Н.Є.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ТА ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРОМИСЛОВОСТІ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	122
<i>Корнус А.О.</i> ДИНАМІКА ЛЮДНОСТІ МІСТ ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ	124
<i>Кулешова Г.О.</i> ГЕОГРАФІЧНА СТРУКТУРА ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ЗВ'ЯЗКІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	126
<i>Макогон Г.Є.</i> ПОРІВНЯЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ТА ВОРОНЕЗЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ)	129
<i>Мартынченко Н.Н., Матросов В.Д.</i> НАПРАВЛЕНИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНЫХ ЛОГИСТИЧЕСКИХ ЦЕНТРОВ И КОНСИГНАЦИОННЫХ ЗОН ПРИГРАНИЧНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ И РОССИИ В РАМКАХ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА	132
<i>Меліхова Т.Л.</i> КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ МІСТА	135
<i>Мельник І.Г.</i> ДЕМОГРАФІЧНІ ФАКТОРИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ (НА ПРИКЛАДІ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	137
<i>Мозговий А.А., Гринюк Т.А.</i> СТАН КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ	142
<i>Молодецький А.Е., Верстюк С.Ю.</i> ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОРТОВО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ В МАЛОМУ АДЖАЛИЦЬКОМУ ЛИМАНІ	144

17.

<i>Нефедова Н.Є.</i> СУЧАСНІ ВОДОГОСПОДАРСЬКІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМКИ ЇХ ВИРІШЕННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ІНТЕГРАЦІЇ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ І СВІТОВИХ ЕКОНОМІЧНИХ СТРУКТУР	145
<i>Нсмець Л.М., Моштаківа Н.В.</i> БІБЛІОТЕЧНА МЕРЕЖА ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	148
<i>Олійник В.Д.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ ...	152
<i>Питуляк М.Р., Питуляк М.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВИКОРИСТАННЯ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я	155
<i>Пологовська Ю.Ю.</i> ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНОЇ СИТУАЦІЇ НА ПОСЕЛЕНСЬКУ МЕРЕЖУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ	157
<i>Прохорова Л.А.</i> СОЦІАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ МІСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ	159
<i>Сайчук В.С.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ЕМПІРИЧНИЙ РІВНІ ГЕОГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	161
<i>Сердюк А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	164
<i>Склярська О.І.</i> ПОНЯТТЯ ТА ТИПИ ПОЛІТИКО-ГЕОГРАФІЧНИХ ПРОЦЕСІВ	165
<i>Слоцьова Т.І., Чикіна Ю.Ю.</i> ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ НЕВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ МІСТА ЛУГАНСЬКА	168
<i>Смочко Н.М.</i> ГІДРОЕНЕРГЕТИКА ЯК ОДНА З ПРІОРИТЕТНИХ ГАЛУЗЕЙ АКТИВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ	171
<i>Совгіра С.В., Гончаренко Г.Є.</i> ЕКОНОМІЯ ТА РАЦІОНАЛЬНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГІЇ	172
<i>Татарінов І.Є.</i> РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РІВНЯ ЖИТТЯ ПРАЦІВНИКІВ ВАЖКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ У 50-80-і РОКИ (НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ)	176
<i>Тітенко З.В.</i> ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИКОРДОННОГО РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ)	178
<i>Шилова Л.Г.</i> ЗНАЧЕННЯ ПАЛОМНИЧЕСТВА ДЛЯ ПРАВОСЛАВНОГО ХРИСТИАНИНА НА ПРИМЕРЕ ЛУГАНСКИХ І СЕВЕРОДОНЕЦЬКИХ СВЯТИНЬ	181

IV. ГЕОГРАФІЧНА ОСВІТА

<i>Білецький М.І.</i> ДО ПИТАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ З ГЕОГРАФІЇ	185
<i>Гордашевська Г.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	187
<i>Гудзевич А.В., Гусак О.М.</i> ВНЕСОК ГЕОГРАФІВ В РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ НАУКОВО-КРАСЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.	188
<i>Ештокин А.Н.</i> ВЫЧИСЛЕНИЕ КООРДИНАТ ПУНКТОВ ТЕОДОЛИТНОГО ХОДА	189
<i>Казьмірова Ю.І., Ситник О.І.</i> ХАРАКТЕРИСТИКА ПОГОДНИХ УМОВ ШИРЯЇВСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ 2003 – 2009 РР. (ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ УЧБОВОГО МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ПОСТА В С. МИКОЛАЇВКА)	192
<i>Ковальова Л.П.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДАННІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ГЕОГРАФІЇ	194
<i>Ковтун Л.О.</i> ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	197
<i>Кременчуцький А.М., Вірченко П.А.</i> КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА СИСТЕМИ ОСВІТИ	198
<i>Сорокіна Г.О.</i> ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	200
<i>Тімець О.В.</i> ФАХОВІ (ГЕОГРАФІЧНІ) ЗНАННЯ - ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ГЕОГРАФІЇ	202
<i>Трегубенко О.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОГО КРАСЗНАВЧОГО РУХУ В 20-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ	204
<i>Шевчук С.М.</i> ВИДАТНІ ПОСТАТІ ЗЕМЛЕЗНАВЧОЇ НАУКИ ПОЛТАВЩИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ (професори Кость Дубняк та Михайло Самбікін)	207

При моделировании функционирования наземных и морских экосистем и при хозяйственном использовании водных ресурсов необходимо учитывать дифференциацию циклических процессов в различных регионах планеты.

Литература

1. Дружинин И.П. Долгосрочный прогноз и информация. – Новосибирск: Наука, 1987. – 256 с.
2. Дарницкий В.Б., Ищенко М.А. О природных циклах на континентах и в океане (вблизи Японии) / Современные проблемы регионального развития: Матер. II междунар. Науч. конф. Биробиджан, 06-09 октября 2008 г. / Под ред. Е.Я. Фрисмана. Биробиджан: ИКАРП ДВО РАН, 2008. – С. 215 – 216.
3. Дарницкий В.Б., Ищенко М.А. Межгодовая динамика и вертикальная термохалинная изменчивость вод в районе течения Курошио и Субарктического фронта в тихоокеанских водах Японии во второй половине XX века. Препринт. Владивосток: ТОИ ДВО РАН, 2008. – 50 с.
4. Дарницкий В.Б., Ищенко М.А. Водные циклы в Российской части Евразии и энергоактивной зоне северо-западной Пацифики / Непрерывное географическое образование: новые технологии в системе высшей и средней школы: материалы II Междунар. научн.-практ. конф., Гомель, 23–25 апр. 2009 г. / редкол.: Г. Н. Каропа (науч. ред.) [и др.]. – Гомель: ГГУ им. Ф. Скорины, 2009. – С. 135 – 136.
5. Ёлкина В.Н., Загоруйко Н.Г., Макарова С.С., Тимеркаев В.С. Применение методов таксономии в океанологии // ЭИ Промысловая океанология и подводная техника. 1973. – Вып. 2. – С. 1 – 11.
6. Семилетов И.П., и др. Долгопериодная динамика в системе атмосфера-суша-море в северо-азиатском регионе / Климатическая и межгодовая изменчивость в системе атмосфера-суша-море в американо-азиатском секторе Арктики. Труды Арктического регионального центра. – Владивосток, 1998. – Т. 1. – С. 43 – 64.
7. Тренин В.П. Типизация распределения температуры воды по вертикали в Северной Атлантике // Результаты исследований в северной части Атлантического океана. Труды ГОИН, вып. 96, Ленинград, Гидрометеиздат, 1969. – С. 56 – 75.

*В.С. Дернов, студ., Н.И. Удовиченко, доц., к. геол.-мин. н.
Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко*

НОВЫЕ НАХОДКИ КАМЕННОУГОЛЬНЫХ АММОНОИДЕЙ НА ТЕРРИТОРИИ ЛУГАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Каменноугольная фауна Донбасса изучена достаточно детально. Связано это, прежде всего, с длительной историей исследования отложений карбона многими известными палеонтологами в ходе геолого-съёмочных и специальных палеонтолого-стратиграфических работ. Наиболее изученными группами являются брахиоподы, пелециподы, кораллы, фораминиферы, конодонты. Менее детально изучены гастроподы, артроподы, иглокожие, водоросли, рыбы, конулярии, мшанки, остракоды.

Для геологов, занимающихся исследованием каменноугольных отложений, в частности их стратиграфией, совершенно очевидна высокая биостратиграфическая ценность аммоноидей. Она обусловлена несколькими причинами. Во-первых, это высокие темпы эволюции данной группы животных, что позволяет при нахождении в отложениях хотя бы одной формы практически безошибочно определить возраст вмещающих отложений. Во-вторых, достаточно легкая диагностика таксонов. В-третьих, широкие пределы физико-географических условий, в которых обитали аммоноидеи, что позволяет с их помощью производить широкие межрегиональные корреляции.

История исследования каменноугольных аммоноидей Донбасса сравнительно продолжительная. Первые литературные упоминания о них мы можем встретить в публикациях участников детальной геологической съёмки, проводимой Геологическим комитетом, - Б.Ф. Мефферта, Л.И. Лутугина, Н.И. Лебедева. В списках фауны, которые они приводили в своих работах, иногда значатся и аммоноидеи. Но определялись они, в лучшем случае, как *Goniatites sp.* [4,5,7].

Первой, по-настоящему фундаментальной работой, посвященной изучению фауны аммоноидей Донбасса, является труд Л.С. Либровича «Новая схема подразделения и корреляции карбона Донецкого бассейна (на основе распространения цефалоподовой фауны)», который был опубликован в 1946 году [2,3,7,8]. Материалом для написания этой работы послужили богатые коллекции, собранные во время геологического картирования территории бассейна на протяжении

значительного времени [3,7]. В результате их обработки Л.С. Либрович описал фауну амmonoидей, включающую 20 видов, которые относятся к 11 родам [3,7]. Информация, полученная в результате исследований Л.С. Либровича, неоднократно упоминается в работах, посвященных стратиграфии отложений карбона. Полученные им выводы значительно уточнили некоторые вопросы стратиграфии каменноугольных отложений Донбасса и корреляции их с другими регионами.

В следующие три десятилетия не было написано ничего принципиально нового. Исключением может быть только то, что Л.С. Либрович поместил изображения и ссылки на некоторые формы амmonoидей в одном из томов издания «Основы палеонтологии», вышедшем в 1962 году [6].

В 1979 году выходит монография А.В. Попова «Каменноугольные амmonoидеи Донбасса и их стратиграфическое значение», основанная на переизучении коллекций Л.С. Либровича, а также личных сборов автора. А.В. Попов описывает 44 вида амmonoидей, которые отнесены к 27 родам и 12 семействам [7]. Определения, сделанные Л.С. Либровичем, в некоторых случаях исправлены А.В. Поповым на видовом, и даже на родовом уровнях. Следует отметить, что с некоторыми стратиграфическими выводами А.В. Попова был не согласен выдающийся отечественный палеоботаник О.П. Фисуненко [9].

В дальнейшем амmonoидеи Донбасса изучала Т.В. Астахова, которая описала несколько новых видов из серпуховского и низов башкирского ярусов Донбасса. Она исследовала материалы, которые были собраны Д.Е. Айзенвергом и В.И. Полетаевым [1]. Результатом этой работы было значительное расширение видовой характеристики амmonoидей из пограничных отложений нижнего и среднего карбона.

Работы Л.С. Либровича, А.В. Попова и Т.В. Астаховой безусловно являются очень ценными. Вместе с тем амmonoидеи изучены недостаточно и требуют дальнейшего исследования. В связи с этим любые новые находки их остатков представляют значительный научный интерес.

Авторами данного сообщения основные усилия были направлены на поиски остатков амmonoидей в отложениях нижней части башкирского (свиты F,G,H) и средней части московского яруса (свита L). Работы проводились в пределах Северного Донбасса на территории Антрацитовского и Лутугинского районов Луганской области. В результате исследований были изучены многочисленные разрезы, собрана обширная коллекция, основу которой составляют амmonoидеи из низов башкирского яруса.

Ниже приводятся описания местонахождений остатков амmonoидей с литологической характеристикой, а также некоторыми результатами палеоэкологических и фаунальных наблюдений. Описания даны в восходящем порядке – от древних к более молодым.

«Волнухинский карьер». Местонахождение расположено в заброшенном карьере по добыче известняка, расположенном на левом берегу р. Луганчик в 1 км к западу от с. Волнухин (Лутугинский район). Здесь в рельефе четко выделяется холм (на карте обозначен как «высота 235» – полностью сложенный известняком F₁, который смят в антиклинальную складку. На верхнем уступе карьера фрагментарно обнажается сланец светло-серый, глинисто-алевролитовый. В нижней части толщи глинистого сланца находится прослой глинисто-карбонатных округлых конкреций светлого-желтого цвета. В конкрециях встречаются остатки гастропод, пелеципод, криноидей, морских ежей, наутилоидей. Из амmonoидей здесь установлены *Cancelloceras infans* A. Popov, *Paraverneuilites* sp., *Bilinguites superbilinguis* (Bisat), *Gastrioceras* (?) sp. В коллекции есть образцы, принадлежавшие особям, которые находятся на различных стадиях индивидуального развития. Этот факт, а также хорошая сохранность остатков фауны говорит о автохтонности захоронения. Данный сланец образовался, по-видимому, в условиях открытого морского мелководья, с нормальной соленостью воды, глинистым, вязким грунтом дна и низкой активностью водной массы.

Следующими местонахождениями является серия обнажений толщи маломощного песчаника буровато-серого цвета, залегающего примерно в 20 м ниже известняка G₂. Обнажения данного песчаника приурочены к балкам, пересекающим выходы каменноугольных отложений. Благодаря тектоническому нарушению разрез, заключающий данный песчаник, дважды повторяется в районе исследования. Лучшие обнажения песчаника с остатками амmonoидей расположены в следующих пунктах.

Правый склон верхнего течения небольшой безымянной балки, расположенной в 3-3,5 км севернее с. Зеленодольское (Антрацитовский район), близ высоты 316 м.

Левый склон верхнего течения балки Шершневой, которая впадает слева в р. Большую Каменку в 3 км восточнее с. Зеленодольское.

Левый склон устьевой части балки Ребровая. Обнажение находится примерно в 1,5-2 км к З-СЗ от западной окраины с. Македоново (Лутугинский район).

Левый и правый склоны балки, расположенной в 1 км северо-западнее с. Македоново.

На всех вышеперечисленных пунктах хорошо или удовлетворительно обнажены породы, содержащие толщу описываемого песчаника. Песчаник буровато-серый, плотный, мелкозернистый (на западных обнажениях плохо отсортирован), горизонтально- и волнистослоистый, мощностью 0,7-1,0 м. Остатки фауны, в основном, приурочены к верхней части песчаника. Подстиляется сланцеватым алевролитом, перекрывается сланцеватым серовато-желтым алевролитом, иногда - светло-серым глинистым сланцем. На восточных обнажениях, которые не внесены в вышеуказанный список, песчаник имеет несколько иной вид. Он интенсивно биотурбирован, комковатый, неоднородно окрашен и кроме массы следов жизнедеятельности *Taopigus* не содержит остатков раковинной морской биоты.

В имеющихся сборах, совместно с аммоноидеями встречаются остатки брахиопод, пелеципод, гастропод, мшанок, трилобитов, рыб (зубные пластинки хрящевых рыб), наutilusоидей, следы жизнедеятельности морских животных, а также неопределимые крупноразмерные фрагменты наземной растительности. Из аммоноидей здесь обнаружены *Gastrioceras kutejnikovense* A.Popov, *Gastrioceras* sp., *Wiedeyoceras* (?) sp., *Lutuginoceras rotaii* Librovitch in A.Popov, *Branmeroceras* sp. Остатки представлены ядрами удовлетворительной сохранности, на которых только в редких случаях наблюдается лопастная линия.

Песчаник сформировался, по-видимому, в условиях прибрежной зоны мелководного морского бассейна, причем удается наблюдать явное обмеление этой части бассейна в направлении с запада на восток. Следует также отметить характер расселения аммоноидей во время отложения данной толщи. В восточной части, приближенной к береговой линии, среди аммоноидей преобладает вид *Gastrioceras listeri* Mart., обладающий крупной, толстостенной, грубоскульптурованной раковиной, имеющей небольшую высоту оборота. Такая раковина была лучше всего приспособлена к условиям сильно подвижной водной массы, в которой и обитал вышеуказанный вид. На западе, в составе комплекса аммоноидей абсолютно преобладают представители вида *Gastrioceras kuteinikovense* A.Popov, с их изящной, высокой раковиной небольшого размера, которая несет не очень грубые скульптурные элементы. Очевидно, такая раковина не была приспособлена к условиям высокой активности водной массы, поэтому этот вид населял более глубокие участки морского мелководья, с их спокойными водами.

Выше по разрезу свиты залегает толща глинистого сланца, который от вышеописанного песчаника отделяет примерно 7-8 м мощности разреза. Глинистый сланец серого цвета, мягкий, сланцеватый, горизонтальнослоистый, содержит цепочковидные прослои округлых конкреций. Налегает непосредственно на толщу мелкозернистого, серовато-желтого песчаника, содержащего редкие биоглифы, скопления растительного детрита на поверхности плоскостей напластования.

Лучшие обнажения данной толщи расположены в следующих местах.

Левый склон устьевой части оврага Песчаного. Овраг находится практически в черте с. Македоново.

Устье балки Сухая, которая открывается с севера в Каменское водохранилище недалеко от дачного поселка, в 3-4 км к востоку от окраины с. Македоново.

Данный сланец содержит богатый комплекс остатков животных. В собранной коллекции есть брахиоподы (часто встречаются лингулы, остатки замковых брахиопод исключительно редки), пелециподы, гастроподы, листоногие раки, наutilusоидей, аммоноидей, ихнофоссилии. Остатки аммоноидей представлены ядрами, к тому же часто деформированными, иногда отпечатками, которые часто несут тончайшую скульптуру. Плохая сохранность остатков, как правило, не позволяет провести надежное определение собранных материалов. Удалось диагностировать только некоторые из них как *Homoceratoides* (?) sp. Наличие тончайшей скульптуры на раковинах, других признаков, исключающих возможность переноса остатков, а также находки отпечатков особей аммоноидей, находящихся на разных этапах онтогенеза, говорит об отсутствии или минимальном переносе остатков перед захоронением. Данный сланец сформировался, видимо, в условиях не сильно обособленного залива со спокойными водами, но, возможно, с несколько пониженной соленостью, с илистым, вязким дном, которое исключало обитание здесь замковых брахиопод.

Выше по разрезу, непосредственно над вышеописанным глинистым сланцем залегает сланцеватый желтовато-серый алевролит, содержащий несколько прослоев мелкозернистого, плитчатого песчаника. На контакте одного из прослоев песчаника и алевролита залегает прослой округлых конкреций, центральная часть которых состоит из тонкозернистого песчаника и желтой

охры, окруженных коркой плотного алевритистого сидерита. К этому прослою приурочено захоронение остатков амmonoидей и другой морской фауны. Лучшими обнажениями данного алевролита является левый склон среднего течения оврага Песчаного, а также серия небольших промоин, расположенных примерно в 200-300 м к востоку от указанного оврага.

Остатки амmonoидей представлены внешними ядрами, которые благодаря благоприятным условиям захоронения несут тончайшую скульптуру. Раковины более или менее целые, редко частично деформированы. Из амmonoидей удалось определить *Cancelloceras delicatum* A. Popov, *Lutuginoceras rotaii* Librovitch in A. Popov. Совместно с амmonoидеями были встречены остатки гастропод, наутилоидей, пелеципод, а также ихнофоссилии. Данный сланец сформировался, видимо, в условиях открытого морского мелководья с невысокой энергией водной толщи и при нормальной солености.

Выше по разрезу залегает известняк G₂, плотный, в верхней части толстоплитчатый, серый, с прослоями и гнездами черного кремня, внизу - плитчатый, желтовато-палевый, содержит много алевритового материала. Мощность - 2,5-3 м. Известняк образует в рельефе хорошо заметную гривку, что облегчает нахождения данного горизонта. Лучшие обнажения находятся в двух небольших карьерах у шоссе Ровеньки - Луганск, в 0,5 км севернее с. Македоново. Из этого известняка происходят два экземпляра раковин амmonoидей. Один из образцов определен как *Wiedeyoceras* sp., другой не определим даже до рода. Можно утверждать только, что он относится к надсемейству *Gastriocerataceae* Hyatt, 1884. Первый из образцов имеет удовлетворительную сохранность, второй, видимо, сохранился лучше, но заключен в очень твердый известняк, и не поддается препарированию. Помимо амmonoидей в известняке присутствуют редкие остатки брахиопод, гастропод (встречаются редко), пелеципод, кораллов, мишанок, рыб (крайне редкие), иногда скоплениями встречаются разрозненные членики криноидей. Данный известняк имеет, по всей вероятности, прибрежно-морской генезис. Почти полное отсутствие кораллов, малое количество члеников криноидей может свидетельствовать о несколько пониженной солености воды. Грунт морского дна способствовал развитию однообразной фауны брахиопод.

Выше охарактеризованного известняка, в пределах верхов свиты G известно еще несколько захоронений амmonoидей. К сожалению, полученный оттуда материал либо имеет плохую сохранность, либо представлен остатками молодых особей, которые даже при их хорошей сохранности не могут быть точно определены. К таким местонахождениям относятся выходы известняка G₃ (?) на южном берегу Каменского водохранилища, а также перекрывающая этот известняк толща глинистых сланцев, обнажающаяся в овраге, открывающемся слева в балку Сухую.

На основании выполненных исследований можно сделать следующие выводы.

В пределах Луганской области (Лутугинский и Антрацитовский районы) удалось обнаружить ряд новых сравнительно богатых местонахождений каменноугольных амmonoидей.

Установлено, что их остатки довольно часто встречаются в различных породах морского генезиса. В ряде случаев на основании анализа фауны амmonoидей удается восстановить условия среды обитания.

Перспективы изучения этой группы фауны мы видим прежде всего в расширении стратиграфического диапазона и увеличении площади исследований.

Литература

1. Айзенберг Д.Е., Астахова Т.В. К вопросу о возрасте свиты C₂⁰ (E) разреза карбона Донецкого бассейна // Биостратиграфия, палеонтология осадочного чехла Украины. - К.: Наук. думка, 1987. - С. 49 - 53.

2. Верещагин В.Н., Евсеев К.П., Жамойда А.И., Семихатова С.В. Научная деятельность Леонида Сигизмундовича Либровича // Проблемы стратиграфии карбона. - Москва: Наука, 1970. - С. 8 - 13.

3. Геккер Р.Ф., Степанов Д.Л. Леонид Сигизмундович Либрович // Выдающиеся ученые Геологического комитета - ВСЕГЕИ. - Ленинград: Наука. - 1984. - С. 150 - 184.

4. Лунгерсгаузен Л. Краткий обзор фауны верхней части палеозойских отложений // Материалы по геологии и гидрогеологии. Сборник №1 за 1939 г. - Москва-К.: Гос. изд. геол. литер., 1940. - С. 17 - 55.

5. Мефферт Б.Ф. Геологический очерк Лисичанского района Донецкого бассейна. - Ленинград: Изд. Геол. ком., 1924. - 64 с.

6. Основы палеонтологии. Моллюски - Головоногие I (Наутилоидеи, эндоцератоидеи, актиноцератоидеи, бактритоидеи, амmonoидеи (агоннатиты, гониатиты, климении)). - Москва: Изд. АН СССР, 1962. - 440с.

7. Попов А.В. Каменноугольные аммоноидеи Донбасса и их стратиграфическое значение. – Ленинград: Недра, 1979. – 119 с.

8. Раузер-Черноусова Д.М. Башкирский или каяльский ярус? // Изв. АН СССР. Сер. геол. – Т. 1 – 1949. – С. 61 – 75.

9. Фисуненко О.П. К проблеме московского яруса. – Луганск., 2000. – 65 с.

Т.М. Дмитриченко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ЕКОЛОГО-ГЕОМОРФОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОЦІНКИ РЕЛЬЄФУ ІЗЯСЛАВСЬКОГО КРАЮ (півночі пограничної зони Придніпровської та Подільської височини)

Ізяславський Край це – один із найдавніших історичних регіонів України, але у даний час міра господарського використання його території є звичайною для сільськогосподарських районів. Міста Шепетівка, Славута, Ізяслав, Острог та їхні околиці окреслюють межі Краю. І хоча малі міста мають собою приклад сталої відповідності екологічним вимогам і у процесі повільного свого зростання природні умови довкілля добре адаптуються до антропогенного тиску, питання екологічного аналізу є актуальними і мають розв'язуватися на підставі глибокого вивчення природних умов певної території. Терени Ізяславського Краю досить спокійні щодо вияву геодинамічних процесів. Проте, у безпосередній близькості від нього розташовано ряд важливих інженерних об'єктів, які вимагають підвищеної уваги з точки зору сейсмічної безпеки: атомні реактори Хмельницької АЕС, штучні водоймища великих об'ємів, нафто- і газопроводи, нафтобази, потужні лінії електропередач.

Рельєф земної поверхні Ізяславського Краю, через його пограничне розташування, досить різноманітний, як для платформної рівнини. Його розвиток і особливості будови зумовлені виразним впливом внутрішніх та зовнішніх сил, до діяльності яких останніми століттями активно долучається діяльність людини, яка відображена змінами земної поверхні цивільним та промисловим будівництвом, агротехнічними та гідроенергетичними заходами, прокладанням комунікацій (шляхів, трубопроводів тощо), осушувальними та обводнювальними меліораціями земель та ін.

Особливості морфоструктури. Морфоструктурами на теренах Краю є північно-східна частина *Подільської височини* (плато), яка сформована на похило спадаючих на захід пластів осадкових порід, а також північно-західна частина *Придніпровської височини*, яка сформована на поверхні Українського кристалічного щита та його західного схилу, складених кристалічними породами магматичного та метаморфічного походження. Межа між ними відображене не зовсім виразно, її зазвичай, проводять по меридіану м. Шепетівки⁶.

В утворенні двох менших за розмірами, але найхарактерніших морфоструктур саме Ізяславського Краю, провідна роль належала тектонічним розломам кристалічного фундаменту. Зокрема, так званий Андрушівський тектонічний розлом⁷, який має широтне простягання, відокремив від Подільського плато низовинну рівнину Малого Полісся.

Перша частина (назвемо її Поліський геоморфологічний район) являє собою значно вирівняну поверхню низовини Малого Полісся, всуціль вкриту сосновими лісами з домішкою дуба, граба та інших широколистяних порід. З поверхні район складений піщаними відкладами воднольодовикового походження, які утворилися у часи танення дніпровського льодовика потоками талої води, які, власне, і виробили у рельєфі земної поверхні широку й пласку долину Малого Полісся. У подальшому у межах цієї долини закладалися річкові системи, які залишали після себе нові й нові товщі пісків та супісків, інтенсивно розмивали поверхню, аж до поверхні неогенових (сарматських) або крейдових порід, що подекуди височіють у вигляді невисоких останців. Товща пісків, як зазначалося, була перевіяна вітрами і її поверхня являє собою скупчення піщаних гряд та дюн,

⁶ - останні геологічні дослідження (Чабаненко, Міхницька, 2000) вказують на існування ділянки розсування земної кори (палеорифта) приблизно по меридіану м. Шепетівки, яке відбувалося понад 700 млн. років тому. Щоправда, з того часу міць земної кори на теренах Краю була стабільною.

⁷ - у різній геологічній літературі окремі ділянки цього потужного тектонічного розлому відомі під назвою «Ізяславського розлому»